

Балада про квашені помідори

Історія квашених помідорів починається ранньої весни, коли ваша стара й наче вже нікуди «невгодна» прабаба, замість годинами кликати до себе смерть або, навпаки, просити Бога продовжити їй віку, раптом дістає з-під ліжка вузлики й клуночки, ворочки, газетні пакунки, порвані целофанові пакетики, а часом і шматини з чистого небіленого полотна. Ваша прабаба розкладає все те на колінах, сідає при вікні й довго ворущить, перетрушує, перебирає:

— Оце, мабуть, оті, прошлогодні, сливки... чи ні... це, мабуть, ті, що Манька привезла з Піщаного... які ж його, в чортового батька, садить?

Ваша баба, власне, дідова жінка, — не забудьте ж, що вона баба тільки вам, а комусь якраз осоружна, ледача й лайлива невістка — щоразу намагається зірвати священне таїнство підготовки насіння. Вона дістає зі своєї пропахлої хлібом сумки магазинні пакетики з насінням і тиче їх прабабі у вічі:

— Ось, нате, дивіться! Яке хароше! Сортове! А в ва-ших вузлах — там чорти водяться! Я ось їх викину!

Ваша прабаба здивовано здвигає плечима, кидає на «оту манію» зневажливий погляд і щідить крізь зуби:

— Ольгоооо... ош не ліз...

Закінчується все щоразу одним і тим самим — невістка вдягає нову *сіреневу кохту* о чотирьох гудзиках і тікає у «свою квартиру», трикімнатну, з ванною і телевізором, у якому на вибір — звук або зображення. На прощання вона обіцяє, що тут більше навіть ноги її не буде, присягається, що цього року нічого не садитиме взагалі, що її пенсії цілком вистачить на мішок картоплі й три цибулини на всю зиму, констатує, що в цій хаті ніколи нічого путнього не буде, бо вона проклята богом і людьми. А оце прекрасне сортове насіння по три двадцять за пакетик вона з собою візьме!

— Шоб тебе й за пупа взяло, — звично посилає її услід ваша прабаба і продовжує свою пильну працю...

А надворі грюкає хвіртка, сердито пихкають сині сусідські «жигулі», лежить наметене, але ще не спалене торішнє листя, і вже пробивається з гілок нове. Осокори в березі стоять у воді по коліно, настає вечір, уже цвітуть одвічні болотні півники. Вам кортить гуляти, кортить дихати димом, кортить ходити ходо-ра од весняного повітря, а ваш дід дивиться телевізор, стрясається од сміху, гладить кота, надягає і знімає окуляри...

Уже вночі ви застанете насіння у щербатеньких горщичках, надбитих мисочках і дірявих каструльках — замоченим у воді. Битиметься нетля у вікно, ви їстимете яєчню з салом і звично дивуватиметесь — як із такої

чортівні може вирости щось путнє. Але ви жодної миті не сумнівалися у своїй прабабі.

Через тиждень або півтора вранці ви вийдете надвір і побачите, що прабаба ваша на грядці. І то ж не сама. А вдвох з блудною невісткою. Ставлять тички, сапкою роблять борозенки, вкидають туди товсті набубнявілі насінинки. Ніякої розсади — зразу в живу землю. Яка там розсада...

Ваша баба, забачивши вас, розцвітає на півполя і гукає:

— Серьооожуку! А йди сюди, мій сладінький мармеладік!

Ви чогось наче соромитеся, але йдете на ватяних ногах і цілуєте свою блудну бабу в червоні розпашілі щоки, потай лізете їй у кишеню в пошуках якої цукерки і знаходите щось — «театральну» або найчастіше «м'ятну», сама баба м'ятних не любила, казала, що од них у роті холодно.

Ваша прабаба пережила невістку років на сім. Саркома. Навесні баба почала трохи задихатися, наприкінці літа вже не могла донести од колодязя піввідра води, усю осінь пролежала в лікарні, а в середині грудня померла.

Вам ніколи не забути, як мати, уже тоді, коли все було ясно і зрозуміло, послала вас пакувати бабині речі в її міській квартирі. Читачам буде не дуже цікаво знати, як довго ви сиділи серед кімнати, не знаючи, що куди покласти і навіщо. Просто на ваших очах найважливіші і найдорожчі у житті предмети перетворювалися на мотлох, легшали, ставали невидимим пилом. Ви вдихали той пил од її старих стрічок, од її вишневих і зелених суконь, од простирадел, од надбитої

порцеляни, од незчисленних чепірадлистих статуєток – і майже не відчували цього. Ви складали її колишні речі в картонні ящики, заклеювали їх скотчем і закурювали цигарку над кожним. Запах диму змішувався із запахом пилу, з запахом розсипаних прянощів, столітніх парфумів, індійського мила і прибрезклих вишневих наливок. Речі подеколи ворушились і стогнали – чи то від тісноти, чи від чогось іншого. Речі вже тоді знали, що їх розтикають сусідам, а решту винесуть на смітник. Вони знали, а ви – ще не зовсім.

Для вас ця напівобжита квартира з вічно порожнім холодильником, засохлим кактусом на підвіконні та чайним грибом у банці колись була порятунком од вітчима, скандалів, істерик і всього вічного дурдому рідної домівки.

Коли ви склали всі речі і вдихнули весь пил, коли сіли на підлогу й закурили вже востаннє, вам потемніло в очах. Десь поряд уже стояла сувора зимова ніч, але штори були не зняті. Тоді ви зняли всі штори – і квартира стала ще страшніша, ще незвичніша, ще порожніша – наскрізь. Як ви звідти йшли, чуючи, що вона вам зітхає вслід і кличе назад, наразі не хочеться згадувати.

Потім у тій квартирі зробили євроремонт, поваляли всі стіни, і ніщо більше, геть ніщо більше не нагадує там про бабу. Зате ж у селі, перед причілковими вікнами досі росте три кущі півоній. Двадцять зим на них дихали, а вони й досі є – біла, рожева і зовсім червона. Прийдеш, сядеш перед нею навпочіпки, і мимоволі поцілуєш у розпашілу щоку...

...За місяць ваші баби вже полють грядку, лаються, що не тиждень, то й здимається *сіренєва кохта* і чмихають сусідські «жигулі», а помідорам те байдуже –